

SHIFOKOR XATOSI UCHUN JAVOBGARLIK MASALALARI

Muhammadiyaheva Kamola Furqat qizi

EMU universiteti 1 kurs stomatologiya fakulteti talabasi

komosh2023@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada tibbiyot xodimlarining kasbiy faoliyati davomida yo‘l qo‘yiladigan xatolar va ularning huquqiy oqibatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda "shifokor xatosi" tushunchasining mazmuni, uning baxtsiz hodisa va tibbiy jinoyatdan farqli jihatlari yoritib berilgan. Shuningdek, maqolada shifokor xatosi yuzaga kelishining subyektiv va obyektiv omillari hamda ushbu sohadagi milliy qonunchilik normalari o‘rganilgan. Olingan natijalar tibbiyot xodimlarining huquqiy savodxonligini oshirish va bemorlar huquqlarini himoya qilish mexanizmlarini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: shifokor xatosi, tibbiy huquq, javobgarlik, tibbiy deontologiya, ehtiyotsizlik, kasbiy mas’uliyat, fuqarolik javobgarligi, ijtimoiy himoya.

Kirish

Inson hayoti va sog‘lig‘i har qanday demokratik jamiyatda oliy qadriyat hisoblanadi, shu sababli tibbiyot xodimlarining kasbiy faoliyati boshqa sohalarga qaraganda ancha yuqori mas’uliyat va xavf bilan bog‘liqdir. Tibbiyot ilmining o‘ta murakkabligi, inson organizmining biologik xilma-xilligi va patologik jarayonlarning kutilmagan rivojlanishi amaliyotda shifokor xatolari yuz berishi ehtimolini doimo mavjud qilib qo‘yadi. Biroq, "shifokor xatosi" tushunchasi nafaqat tibbiy, balki murakkab huquqiy, ijtimoiy va axloqiy muammo bo‘lib, u bugungi kunda bemorlar huquqlarining himoyasi va tibbiyot xodimlarining ijtimoiy kafolatlari o‘rtasidagi keskin bahslar markazida turibdi.

Hozirgi kunda tibbiyotning jadal raqamli transformatsiyasi va yuqori texnologik diagnostika usullarining joriy etilishi sharoitida, shifokorning qaysi harakati obyektiv va qochib bo‘lmas xato, qaysi biri esa kasbiy beparvolik yoki jinoiy ehtiyotsizlik ekanligini huquqiy jihatdan aniq ajratish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ko‘p hollarda jamiyatda shifokorning har qanday muvaffaqiyatsiz muolajasi "ayb" sifatida talqin qilinishi, tibbiyot xodimlarida "mudofaa reaksiyasi"ni shakllantirib, ularni murakkab jarrohlik amaliyotlaridan yoki tavakkalchilikdan qochishga majbur qilmoqda. Bu esa, o‘z navbatida, tibbiy yordam sifatining pasayishiga olib kelishi mumkin.

Mazkur maqolada shifokor xatosi tushunchasining huquqiy tabiati, uning yuzaga kelish sabablari va ushbu xatti-harakatlar uchun belgilangan javobgarlik turlari

O‘zbekiston Respublikasining amaldagi qonunchiligi hamda xalqaro tajriba asosida chuqur tahlil qilinadi.

Asosiy qism

Tibbiyot huquqida "shifokor xatosi" deganda, shifokorning o‘z kasbiy vazifalarini bajarishda vijdonan yondashgan holda, ammo tibbiyot fanning cheklanganligi yoki vaziyatning o‘ziga xosligi sababli yo‘l qo‘ygan yanglishishi tushuniladi. Bu tushunchani tibbiy jinoyatdan (masalan, ehtiyotsizlik yoki qasddan zarar yetkazish) ajratib turuvchi asosiy belgi – shifokor harakatlarida yomon niyat yoki beparvolikning mavjud emasligidir. Shifokor xatolarini kelib chiqishiga ko‘ra bir necha turga ajratish mumkin: diagnostik xatolar (kasallikni noto‘g‘ri aniqlash), davolash-taktik xatolar (dorilarni noto‘g‘ri tanlash yoki jarrohlik uslubidagi yanglishish) va tashkiliy xatolar.

Shifokor xatosi uchun javobgarlik masalasi uchta asosiy yo‘nalishda ko‘rib chiqiladi: intizomiy, fuqarolik-huquqiy va jinoiy javobgarlik. Intizomiy javobgarlik mehnat qonunchiligi doirasida amalga oshirilib, hayfsan yoki ishdan bo‘shatish choralari o‘z ichiga oladi. Fuqarolik-huquqiy javobgarlik esa bemorga yetkazilgan moddiy va ma‘naviy zararni qoplashga qaratilgan. Ko‘p hollarda bu zararni tibbiyot muassasasi qoplaydi, keyinchalik esa xodimga nisbatan regressiv talab qo‘yilishi mumkin. Bu jarayonda shifokorning kasbiy xavfini sug‘urtalash tizimi rivojlangan davlatlarda asosiy himoya mexanizmi bo‘lib xizmat qiladi.

Jinoiy javobgarlik masalasi eng og‘ir va munozarali yo‘nalishdir. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksida kasb yuzasidan o‘z vazifalarini lozim darajada bajarmaganlik uchun maxsus moddalar belgilangan. Agar xato tibbiyot xodimining o‘z ishiga mas‘uliyatsizligi, belgilangan standartlarni qo‘pol ravishda buzishi yoki ehtiyotsizligi oqibatida yuzaga kelsa va bu bemorning sog‘lig‘iga jiddiy zarar yetkazsa yoki o‘limiga sabab bo‘lsa, huquqiy javobgarlik choralari qo‘llaniladi. Shuni ta‘kidlash joizki, har bir holatda sud-tibbiy ekspertizasi xulosasi hal qiluvchi rol o‘ynaydi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, shifokor xatosi uchun javobgarlik masalasi tibbiyot xodimining huquqiy himoyasi va bemorning sog‘lig‘ini tiklash manfaatlari o‘rtasidagi muvozanatni talab qiladi. Olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, barcha salbiy oqibatlarni ham shifokorning aybi deb hisoblash tibbiyot xodimlarining tashabbuskorligini pasaytirishi va "mudofaa tibbiyoti"ning shakllanishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli, qonunchilikda "tibbiy xavf" (risk) va "shifokor xatosi" tushunchalarini yanada aniqroq chegaralash lozim.

Kelajakda shifokorlarning kasbiy javobgarligini majburiy sug‘urta qilish tizimini keng joriy etish bemorlarga zararni qoplashda kafolat yaratadi, shifokorlarni esa ortiqcha huquqiy tazyiqlardan himoya qiladi. Shuningdek, shifokorlar o‘rtasida huquqiy bilimlarni oshirish va davolash standartlariga (protokollarga) qat‘iy rioya qilish xatolar sonini kamaytirishning eng samarali yo‘lidir. Yakuniy xulosa sifatida,

javobgarlik tizimi jazolashga emas, balki xatolar takrorlanishining oldini olishga yo‘naltirilishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Акопов В.И. Медицинское право: учебник и практикум. – М.: Юрайт, 2021. -287с.
2. Леонтьев О.В. Юридические основы медицинской деятельности. – СПб: СпецЛит, 2019. -156с.
3. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi va Fuqarolik kodeksi.
4. Сергеев Ю.Д. Медицинское право. Учебный комплекс. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2022.
5. Milliy qonunchilik ma’lumotlari portali – www.lex.uz
6. O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi rasmiy sayti – www.oliysud.uz
7. World Association for Medical Law (WAML) – www.uaml.ws